
Činoherní čtení

Ve Smečkách 26, Praha 1

LISTOPAD 2008

Jaromír Dulava
v roli Předsedy ve hře Milana Kundery Ptákovina

**Milan Kundera
PTÁKOVINA****Triumfální návrat dramatika**

Činoherní klub po téměř 40 letech od premiéry uvedl hru Milana Kundery Ptákovina.

Milan Kundera napsal svou druhou divadelní hru *Ptákovina* v roce 1966. V roce 1969 měla v lednu premiéru v Liberci, v květnu v Divadle Na zábradlí; hrála se ještě v Ostravě a Brně. Jen několik měsíců, neboť pak ji nastupující normalizace zakázala. Byla tehdy přijata velmi příznivě. V kontextu té doby byla chápána jako groteska o absurditě hledání pravdy a lásky v systému stojícím na trestání neposlušných, odměňování věrných, na podlézavosti a donášení. V postavě Předsedy dostávala pak satirický rozměr zpodobení blbosti absolutní moci. Takto se *Ptákovina* zapsala do historie českého divadla druhé poloviny 20. století.

O to větší byla otázka, jak se podaří její návrat do českého divadla v roce 2008; zda ji vyproštění ze souvislosti začínající normalizace a konečniců celé atmosféry socialistické společnosti nezabaví její působivosti. Nestalo se tak. Inscenace Ladislava Smočka v Činoherním klubu mohla v dnešním kontextu plně rozvinout základní kvalitu tohoto textu, spočívající v přirozeně vypadajících lidských situacích, z nichž se utváří hlubinná struktura hledání smyslu jednání člověka. Jen na několika málo místech zazní pro pamětníky určité tóny, které připomenou dobu vzniku textu; nepamětníci to vůbec nemusí postřehnout. Oproštění od konkrétních politických souvislostí doby vzniku jde ještě dále. Některé repliky i situace týkající se moci a způsobů vládnutí jsou tak aktuální, že to vypadá, jako by se hra inspirovala praxí naší současné politické scény. Inscenace však ani v nejmenším na tuto přímočarou a zjednodušující komunikaci nespolehá; buduje pouze dramatické jádro textu, z něhož roste jednání jeho postav.

V pasti své blbosti

Čtveřice hlavních aktérů té neuvěřitelné „ptákoviny“, která vznikne tím, že Ředitel (školy) nakreslí tajně na tabuli známý kosočtverec a přirovná

se k němu: Ředitel = tento nemravný a pobuřující piktogram. Ředitel chápe tu kresbu jako výraz protikladného citění své existence: ten znak mu „znamená lidské bytí samo, ale tou studenou geometrickou strohostí naznačuje i naše základní zklamání a znechucení z bytí, a tedy celou podstatnou ošklivost bytí...“; on sám v pudu sebezáchovy skrývá svou „lepší tvář“. Ondřej Vetchý ji ovšem činí zřetelnou součástí postavy Ředitele, který se usilovně snaží učinit něco, čím by se ošklivostí bytí vzepřel. Ale všechno, co udělá, se obrací proti němu.

V této rovině hraje i Jaromír Dulava Předsedu. Není to karikatura ani satirický skleb. Opravdu chce zjistit, zda mu je a bude jeho Růžena věrná, a stále se ptá, zda je vůbec možné zjistit pravdu. Tato otázka jej přivádí do zoufalství, v němž se vrací ke své matce, kterou hraje Lenka Skopalová jako monolit podporující jej neproměnlivě v nedůvěře k milované Růženě; bezradně uniká ze světa dospělých do dětství. Jenže: jestli se Ředitel zaplétá přesvědčen o síle svého intelektu, jenž si hraje na strůjce lidských osudů, do pastí, které si sám nastrojil, pak Předseda upadá do pastí své blbosti. Navíc mnohonásobně zvětšené ještě moci, kterou má a s níž osnuje své plány, jež se mu rovněž stanou pastí.

Stejně je i jednání Evy, Ředitelovy milenky. Aby se očistila od ponížení, jež jí způsobil Předseda, žene s nekonečnou vírou ve svou lásku milovaného Ředitele do postele jeho milenky netušíc, že tak vyplňuje její nejvroucnější přání. Neboť díky tomu Růžena, „žena na pomezí nechutnosti a přitažlivosti“, získává milence, který jí být musí: „A moc je nejsladší, když je nepřiměřená, když blbec vládne moudrému, slabý silnému, ohavná krásnému.“ Marika Procházková předvádí toto propojení erotické a mocenské manipulace, která Růženu maximálně uspokojuje, se spontánní ženskou smyslností, jež mocenskému duchu jednání této postavy přes všechnu odpornost dodává věrohodné přitažlivosti. V Evě Lucie Žáčkové zní naděje na zázrak velké lásky, je svou určitostí sugestivní; dokáže přesvědčit, že to zneuctění budoucí Předsedovy ženy je jediná záruka jejího života s Ředitelem – a přitom toto její lidsky opravdové, pochopitelné jednání je definitivním zhroucením záchrany jejího bytí.

Takto funguje celý příběh hry. Například linie pátrání po autorovi osudné kresby rozvine skrze postavu Žáka, jenž se přizná, aby vyhověl sobě i jiným, nejen kruté trestání neviných – je to Ředitel, kdo musí Žákovi uřezat uši, ačkoliv samozřejmě ví, že nic neudělal. Tomuto „nevinému viníkovi“ připraví kariéru udavače, ale i oběti, jejíž osud je podnětem k protestům proti trestající moci. Vždycky je

jednání dvojlomné, vždycky se obrací proti svým tvůrcům. A činí je směšnými, neboť jednají nepatřičně – vinou svou i vazeb ke svému okolí, do nichž takto vstupují a jež určují jejich sociální role.

Více než komedie

„Ptákovina“ se v tomto pojetí stává titulem pojmenovávajícím přesně její žánr: je to podle vlastních Kunderových slov „komedie do té míry nevážná, že je to víc než komedie: že je to prostě ptákovina“. Znamená to také humor, jenž této inscenaci nechybí a činí ji svrchovaně zábavnou, neboť vidí věci k smíchu. Pravda a omyl, rozum a hloupost se tak stávají nerozlučnými páry utvářejícími základní příčiny lidského jednání. Režisér Ladislav Smoček to pochopil a uskutečnil. Uvolnil prostor pro jednání postav, a tím herců, na něm spočívá jeho inscenace – bez jakýchkoliv efektů, s plnou důvěrou v Kunderův literární tvar i slova jeho replik a s pochopením pro dramatickou, jež jednáním nahlíží lidí bez apriorních ideových konstrukcí. Což je principiální východisko této inscenace. Svou-li Milán Kundera k tomu, aby se *Ptákovina* vrátila na české jeviště kromě jiného i proto, že Smoček je podle něho „jedním z těch mizejících divadelníků, kteří ještě berou vážně dramatický text“, pak se to touto inscenací potvrdilo. Text dramatický v nejvlastnějším smyslu toho slova hereckým jednáním v ní prokázal svou schopnost a možnost svobodně stvořit obraz lidského světa.

Jan Císař, *Lidové noviny* 23. 9. 2008

Kunderův mrazivý smích

Hra slavného spisovatele se po letech vrací na české jeviště

(...) Hlavní role Smočkovy inscenace hrají Ondřej Vetchý (Ředitel) a Jaromír Dulava (Předseda). Lety sehraný tandem splnil očekávání: Dulavův funkcionářský exemplář je usazeně kýčovitý jako jeho růžová košile, současně infantilně zvrhlý a nebezpečný jako římský císař Caligula. Vetchý se dobře hodí k typu kunderovských hrdinů, kteří si rádi hrají s lidmi a situacemi jako kluk se zápalkami. Pokud herec mírně přitlačí na ironizující nadsled, jeho pád do díry beznadějnosti bude ještě strmější. Větší neznámou představovaly hlavní ženské role učitelky Evy a Předsedovy milenky Růženy. Komplikovanější úlohu měla Lucie Žáčková jako Eva, protože odehrát převládavě kunderovské mechanismy myšlení, kdy žena posílá svého milovaného, aby ji pomstil souložím s jinou ženou, je docela fuška. Naštěstí Žáčková patří mezi nejsikovnější mladé herečky, takže se přenesla i přes tuto překážku. Marika Procházková si svou neméně smyslnou roli Růženy, „ženy na pomezí nechutnosti a přitažlivosti“, vychutnala jako kavárenský dortík. Přesně obsazené a hutnou zkratkou zahrané lidské typy i ve vedlejších rolích jsou ostatně poznávacím znamením Smočkovy režijní práce, proto jen torzovitě: Lenka Skopalová zahrála Předsedovu Matku s důstojností včelí královny a Pavel Kikinčuk coby Tělocvikář škodolibě vystihl podstatu snaživého blbství.

Co vystihnout tak docela nejde a popsat to by byla škoda, je zvláštní fyziologický proces, kterým jsem jako divák procházel během představení. Na konci první části mi zamrzl smích a v úplném závěru naskočila husí kůže. Ptákovina? Ano, jako byste oškubali živého ptáka a vyhodili z okna na mráz.

Richard Erml, *Reflex* 2. 10. 2008

Premiéra

Yasmina Reza BŮH MASAKRU

Le dieu du carnage

Nemůžeme ovládnout, co nás ovládá.

Překlad: **Michal Lázňovský**

Režie: **Ondřej Sokol** / Dramaturgie: **Roman Císař**

Scéna: **Adam Pitra** / Kostýmy: **Katarína Hollá**

Hudba: **J. S. Bach: Goldbergovské variace**

Hrají: **Ivana Chýlková, Miroslava Pleštilová, Vladimír Kratina**
a **Jaromír Dulava**.

Premiéra v prosinci 2008

Jsme lidé kultury, rozumu, anebo jsme jen bezmocné individuální (a potažmo tak stádní) oběti svých pudů? Hra, během níž se bortí očekávané stereotypy chování...

Strašně vesele o jemné mechanice pustoty

Hlavním hybatelem komedií je proměna. Reza roztáčí své postavy virtuózně: všechny dovede k protikladu toho, co si pro sebe nárokují, každá dostane svůj hysterický záchvat a jedna vedle druhé slovně vytáhne proti ostatním. A nad proměnlivými vztahy mezi páry, pohlavími a postavením vládně veselá morální promiskuita.

Stefan Kister, *Stuttgarter Zeitung* 4. 12. 2006

Yasmina Reza se narodila v roce 1959 v Paříži a je francouzská spisovatelka a herečka. Studovala divadlo a sociologii v Nanterre. V roce 1987 obdržela Molièrovu cenu za hru *Rozhovory po pohřbu* a znovu v roce 1995 za hru *Kumšt*, která ji proslavila. Získala rovněž dvě nejprestižnější anglosaské ceny: Laurence Olivier Award (Velká Británie) a Tony Award (USA).

Hry Yasminy Rezy jsou překládány do mnoha jazyků a pravidelně se objevují na repertoáru světových divadel. *Bůh masakru* byl publikován v lednu 2006 (éditions Albin Michel), poprvé jej uvedl curyšský Schauspielhaus (leden 2007) a vzápětí prestižní německé scény (Berliner Ensemble, Residenz Theater Mnichov), vídeňský Burgtheater, slovenské Divadlo Aréna (premiéra v listopadu 2007) atd. Domácí premiéra hry v režii autorky se konala 25. ledna 2008 v pařížském Théâtre Antoine. Yasmina Reza píše od konce 90. let také prózu, román *Zoufalství* byl přeložen do češtiny.

Psaní, to je čin svrchovaně nespoutaný.

Yasmina Reza

ANNA BENDOVÁ

(26. 5. 1975 – 11. 9. 2008)

herečka Činoherního klubu

C. Goldoni: *Letní byt* (s Petrou Špalkovou)

J. Štolba: *Vodní družstvo* (s Lenkou Skopalovou)

J. Fosse: *Jméno* (s Matějem Dadákem, Stanislavem Oubramem)

Z. Egressy: *Portugálie* (s Ondřejem Sokolem)

Francis Beaumont – John Fletcher: KRÁL NEKRÁL

režie Michal Lang
premiéra 6. 10. 1998
Spakonie

Carlo Goldoni: LETNÍ BYT

režie Ladislav Smoček
premiéra 16. 3. 1999
Vittoria

Josef Štolba: VODNÍ DRUŽSTVO

režie Ladislav Smoček
Boženka (alternace od r. 2000)

Anton Pavlovič Čechov:

LESODUCH
režie Ivo Krobot
premiéra 3. 7. 2000
Soňa

Zoltán Egressy: PORTUGÁLIE

režie Ivo Krobot, 21. 12. 2001
Mašle

Luigi Chiarelli: MASKA A TVÁŘ

režie Ladislav Smoček
premiéra 11. 12. 2002
Elisa Zanottiová

Jon Fosse: JMÉNO / NOC ZPÍVÁ SVÉ PÍSNĚ

režie Martin Čičvák
premiéra 23. 6. 2003
Sestra

Georges Feydeau:

DÁMSKÝ KREJČÍ
režie Martin Čičvák
premiéra 21. 1. 2005
Róza

G. Feydeau: *Dámský krejčí* (s Radkem Holubem)

Thomas Bernhard SPOLEČNOST NA LOVU

Die Jagdgesellschaft

Překlad: **Josef Balvín** / Režie: **Ivo Krobot**

Kostýmy: **Katarína Hollá** / Scéna: **Adam Pitra** / Hudba: **David Smečka**

Hrají: **Vladimír Javorský, Veronika Žilková, Pavel Kikinčuk, Mojmir Maděrič, Dana Černá, Matěj Dadák, Lada Jelínková, Milan Mikulčík** a další.

Premiéra v lednu 2009

Thomas Bernhard, jeden z nejvýznamnějších rakouských poválečných spisovatelů, se narodil (1931) v Heerlenu u Maastrichtu v „klášteře pro padlé dívky“. Mládí prožil v rakouských vzdělávacích zařízeních, později studoval hru na housle, hudební estetiku a zpěv. Do literatury vstoupil sbírkou básní *Na zemi a v pekle* (1957), známý se však stává až

v šedesátých a sedmdesátých letech řadou divadelních her (které vznikaly především pro režiséra Clause Peymanna) a svým prozaickým dílem, které se dělí jednak na reflexi vlastních zážitků z dětství a mládí, jednak na romány postihující snad nejostřejší kritikou poválečnou rakouskou společnost. Pobouření, které tak často jeho tvorbu přes řadu literárních cen doprovázelo, je patrně způsobeno obecnou neschopností zadívat se na společenské poměry a vlastní dějiny s veškerým rizikem ironického průvodce a v kontextu celého uzavřeného prostoru tzv. střední Evropy. Thomas Bernhard zemřel (1989) v Gmundu v Horním Rakousku.

V celé jeho próze, a nyní i v dramatickém díle, se objevuje jedno základní téma: beznaděj, směšnost lidského bytí, jež neodvratně směřuje ke smrti...
Hilde Spielová, *Frankfurter Allgemeine Zeitung* 31. 7. 1972

Všechny Bernhardovy projevy spojuje jeden důležitý znak – a tím je zcela mimořádná, pro mnohé až neúnosně přehnaná mravní rigoróznost, úporné, přímo fanatické směřování k pravdě a hypertrofovaná citlivost. Vyhrocená stanoviska a maximalistická kritéria (která neuplatňuje jen na okolní svět, ale i na sebe) mu vynesla samozřejmě mnoho nepřátel; dostalo se mu i takových charakteristik jako „umělec v přehánění“.

Josef Balvín

„...Dá se hrát i o lejnu. Opona jde nahoru a na jevišti leží hromádka, přilétá stále více much a pak zkrátka zase spadne opona. (...) je skoro jedno, jestli je to kravinec nebo Hermann Bahr, hlavně že je to dobře uděláno.“

Thomas Bernhard

■ **Jaroslav Plesl** za roli Christyho Mahona v inscenaci Syngova *Hrdiny západu* a režisér **Ondřej Sokol** jsou nominováni na Cenu Sazky a Divadelních novin. Slavnostní předání cen se uskuteční 10. října ve Státní opeře (v záznamu 18. 10. na ČT2 ve 21.50).

■ 22. a 23. listopadu hrajeme Hamptonovy **Nebezpečné vztahy** na přehlídce Stuttgarter Europa Theater Treffen (SETT) v Theater tri-bühne. Informace o festivalu na www.sett-festival.eu.

■ Výtvarník **Luboš Hrůza** obdržel Státní umělecké stipendium Norského království. „*Zkušenosti Luboše Hrůzy z práce v českém divadle byly zásadním přínosem pro norskou scénografii. Luboš Hrůza působil v Národním divadle od roku 1967 a svou silně expresivní výrazovou formou získal celoevropskou proslulost. I pro norské divadlo byla tato forma zcela netypická. Luboš Hrůza pracoval ve většině norských divadel, jakož i v Dánsku, Velké Británii, Islandu...*“

■ Akademie múzických umění udělí 21. října herci, režisérovi a pedagogovi **Olegu Tabakovovi** doktorát honoris causa.

■ Vyšlo 25. číslo časopisu **DISK**.

Inoherní klub uvádí:

Přehlídka amatérských divadelních souborů v roce 2008 se uskutečňuje za finanční podpory Ministerstva kultury ČR

DIVADLO (bez záruky) PRAHA

Christo Bojčev

TITANIC ORCHESTRA

Celý svět je Titanic, na kterém se plavíme. Jediným únikem je fantazie.

Pondělí 20. října 2008

Překlad a režie: **David Slížek** / Výtvarná spolupráce: **Markéta Šafáriková, Karel Pajer** / Hrají: **Petr Macek, Pavel Nýdrle, Gabriela Ledererová, Zdeněk Grečnár, j.h., Petr „Bláha“ Nejedlý.**

MALÁ SCÉNA ZLÍN

Peter Pavlac a Soňa Ferancová

HORKÁ LINKA

Revue o strastech a slastech s láskou a sexem.

Neděle 26. října 2008

Režie: **Petr Nýdrle** / Hudba: **Tomáš Hubáček, Kuba Soldán**
Mistr techniků: **Vladimír Komora** / Hrají: **Barbora Kocmánková, Renata Švrčková, Tomáš Čermák, Jan Holcman, Richard Velísek.**

GEISSLERS HOFCOMOEDIANTEN KUKS UVÁDĚJÍ...

ANDROMACHE / ANI MUK! NEPOMUK!

Činoherně komická operní tragédie a svatojánské divadelní oratorium v jednom večeru! Dvě inscenace, dva přesahy baroka do současného přebujelého „neobarokního myšlení“.

Sobota 22. listopadu 2008

Antonio Bioni / Apostolo Zeno

ANDROMACHE

„Geisslerovské proplutí“ hlubokými operními tůněmi barokní doby! Překlad a přebásnění textů: **Kateřina Bohadlová** / Dramaturgie a transkripce: **Stanislav Bohadlo** / Úprava textu a scéna: **Geisslers Hofcomoedianten** / Kostýmy: **Kristýna Šrolová** / Hudební aranžmá: **Stanislav Bohadlo** / Režie: **Petr Hašek** / Hrají: **Braňo Holíček, Kateřina Bohadlová, Martin Bohadlo, Vendula Štichová, Aleš Pospíšil, Kristýna Matějová, Jana Klugarová.**

Nevslovené Oraculum – Výmluvná mlčenlivost

ANI MUK! NEPOMUK!

Svatojánské divadelní oratorium.

Podle libret ke svatojánským oratoriím od Heinricha Rademina sepsali **Geisslers Hofcomoedianten** / Překlad libret a přebásnění textů: **Kateřina Bohadlová** / Režie: **Petr Hašek** / Píseň o sv. Janu Nepomuckém: **Jiří Ignác Linek** / Kostýmy: **Kristýna Šrolová** / Hrají: **Kateřina Bohadlová, Vendula Štichová, Kristýna Matějová, Martin Bohadlo, Michal Novák, Otakar Faifr, Petr Hašek.**

SAMOHANA HRADEC KRÁLOVÉ

Josef Tejkl

ASTEROID BEJČEK

Nebeská komedie z prostředí královéhradecké hvězdárny se feministicky čepýří v jímavé grotesce.

Neděle 23. listopadu 2008

Režie: **Josef Tejkl** / Hrají: **Jana Portyková, Monika Fejglová, Jan Bílek, Josef Tejkl, Jaroslav Pokorný** / Živá hudba: **Martin Brunner.**

Kmenový autor Černých šviháků Josef Tejkl píše i hry, jež naturelu těchto jevištních existencí až tak úplně nevyhovují. K tomuto typu patří i *Asteroid Bejček*, jehož skicu autor za určité zdánlivě příznivé konstelace hvězd vytáhl ze šuplíku a dotvořil k obrazu herecké formace, speciálně za tímto účelem zrozené. Je příznačné, že autorův kamarád, hvězdář Pepík Bartoška, dobrovolně odešel do hlubin kosmu právě v průběhu geneze tohoto projektu, když předtím poskytl autorovi inspiraci měrou vrchovatou. Filozofický rozměr dodal svou autenticitou existencí další hvězdář galileovské ražby, Pepíkův kamarád Karel Bejček. Autorovi nezbyvalo již nic menšího, než obklopit tyto velikány ženským žvlm. Povznášejícím i devastujícím, nepostradatelným i zbytným, velebeným, nenáviděným, milovaným. Dalším nekonečným kosmem, bez něž by skutečný vesmír byl velmi nudný.

V jaké hře se říká?

Hádanka č. 2/IV

Budete-li znát odpovědi na tři hádanky, které vyjdou v ČČ, můžete je poslat na adresu info@cinoherniklub.cz. Vylosovaný výherce získá dvě vstupenky na představení v ČK.

Poskytovatel čtyřletého grantu na provoz:
Hlavní město Praha

Inszenace ČK jsou realizovány rovněž s podporou
Městské části Praha 1

Partneři Činoherního klubu

www.radiohortus.cz

Redakce Činoherního čtení: Roman Čisář, Petra Honsová, Radvan Pácl.
Foto: Pavel Nesvadba, Carole Bellaiche, Bohdan Holomíček, Yvona Ozdrzilová, Sepp Dreissinger. Autorka hádanky: Isabel Inés Fárová-Přibíková.
Grafická úprava: Kateřina Skalníková.

Galerie Smečky Vás zve na výstavy

Eugen Brikcius – Viki Shock starý / mladý

Od 24. 9. do 22. 11. 2008 | úterý–sobota, 11.00–18.30 hodin

Výstava umělců dvou generací, známých jak svou výtvarnou tvorbou, tak literární činností: **starší** – filozof Eugen Brikcius, pořadatel happeningů, tvůrce latinských veršů, historik umění, překladatel a esejista, **mladší** – básník Viki Shock, autor koláží, prozaik a publicista.

VÝSTAVA
PRODLOUŽENA
DO 22. 11. 2008

Vladimír Jiránek

Od 3. 12. do 31. 1. 2009 | úterý–sobota, 11.00–18.30 hodin

Výstava kresleného humoru uznávaného karikaturisty a kreslíře, profádaná k jeho životnímu jubileu.

Vstup zdarma pro držitele ZTP, ZTP/P, důchodce, děti, studenty SŠ, VŠ a pro všechny držitele Zákaznické karty Pražské plynárenské, a. s.

Ve Smečkách 24, 110 00 Praha 1 (vedle Činoherního klubu)

e-mail: galerie.smecky@ppas.cz, tel.: +420 222 210 268, tel./fax: +420 222 210 272